

EDUSKUNNAN
PUOLUSTUSVALIOKUNTA

Helsingissä

13 päivänä lokakuuta 1994

Lausunto n:o 2

Valtiovarainvaliokunnalle

Eduskunnan apulaispääsihteeri on kirjeellään 14.9.1994 saattanut eduskunnan työjärjestyksen 18 a §:n 3 momentista ilmenevässä tarkoituksessa puolustusvaliokunnan tietoon eduskunnan päätöspöytäkirjan otteen hallituksen esityksestä n:o 152 valtion talousarvioksi vuodelle 1995. Valiokunta on päättänyt kokouksessaan 20.9.1994 antaa asiassa lausunnon valtiovarainvaliokunnalle puolustusministeriön hallinnonalan osalta.

Asian johdosta ovat valiokunnassa olleet kuultavina talousjohtaja Pekka Mattila ja neuvotteleva virkamies Juhani Hukari puolustusministeriöstä, eversti Jorma Vuohelainen Suomalaisen rannikkorykmentistä, insinöörieversti luutnantti Niilo Kansanen ja insinööri majuri Ossi Koskela Ilmavoimien esikunnasta sekä FA/18-projektinjohtaja Pertti Jokinen Valmet Lentokone-teollisuus Oy:stä.

Hallituksen esitys

Puolustusministeriön hallinnonalalle ehdotetaan vuodelle 1995 määrärahoja noin 8 170 milj. mk, mistä sotilaallisen maanpuolustuksen menoiksi on arvioitu vajaat 8 071 milj. mk. Vähennystä vuoden 1994 talousarviosta on noin 4 %.

Materiaalihankintoihin on tarkoitus käyttää ensi vuonna kaikkiaan 2 630 milj. mk. Painopistealueena on ilmavoimien torjuntahävittäjien uusinnan jatkaminen, jonka maksatuksiin on tarkoitus käyttää 1 020 milj. mk. Lisäksi kuluvan vuoden budjetissa myönnetystä torjuntahävittäjien ase- ja huoltojärjestelmän tilausvaltuudesta aiheutuu 265 milj. mk:n kustannukset vuonna 1995.

Torjuntahävittäjähankintaa lukuun ottamatta lähes kaikki puolustusmateriaalin tilausvaltuudet päättyvät seuraavaan vuodenvaihteeseen. Uutena tilausvaltuutena talousarvioesityksessä on ainoastaan tiedustelun, valvonnan ja johtamisen yhteensä 500 milj. mk:n tilausvaltuus,

jonka vuoden 1995 rahoitusta varten myönnetään 20 milj. mk.

Puolustusvoimien toimintamenoihin esityksessä on varattu nettomäärärahaa vajaat 5 297 milj. mk, mistä jo pelkästään palkkausmenot ovat noin 3 200 milj. mk. Hallinnonalan kokonaishenkilöstömäärä saa olla vuonna 1995 enintään 20 356 henkilötyövuotta. Vähennystä kuluvaan vuoteen verrattuna on 394 henkilötyövuotta.

Valtion pukutehtaasta muodostetaan vuoden 1995 alussa toimintansa aloittava valtionenemistöinen osakeyhtiö, jonka kaikki osakkeet merkitsee valtio.

Valiokunnan kannanotot

Talousarvioesityksessä on toistettu hallituksen EU-selonteon yhteydessä aikoinaan esittämä tavoite ”ylläpitää asianmukaista, turvallisuusympäristöön nähden uskottavaa itsenäistä kansallista puolustuskykyä”. Puolustusmäärärahojen bruttokansantuoteosuus eläkemenot mukaan lukien on kuluvana vuonna noin 1,78 % ja ilman eläkemenoja 1,63 %. Valiokunta toteaa, että puolustusvoimien määrärahat ovat laskeutuneet reaalisesti vuodesta 1992 alkaen lähes 20 %. Valiokunta esitti vuosi sitten valtiovarainvaliokunnalle antamassaan lausunnossa puolustusmäärärahojen nostamista vuoden 1992 tasolle jo ensi vuonna, jotta puolustuskyky ei pysyvästi laskisi.

Materiaalisen valmiuden lisäksi puolustuskyvyn kannalta merkityksellisiä ovat mm. reserviläisten kertausharjoitukset, joiden määrän laskusta puolustusvaliokunta on kantanut huolta koko vaalikauden. Vuodelle 1995 suunniteltu kertausharjoituspäivien määrä, 200 000, on vain noin puolet vuoden 1992 tasosta. Yhtäältä tämä johtuu luonnollisesti toimintamenoihin varatun määrärahan tasosta. Toisaalta valiokunnan saa-

man selvityksen mukaan joukko-osastotasolla on kyse myös siitä, että kertausharjoitukset on kiintiöity vuorokausina — ei markkoina. Määrärahat sinänsä riittäisivät saadun selvityksen mukaan myös ensi vuonna nyt kaavailtua useampiin kertausharjoituspäiviin. Valiokunta pitää koulutetun reservin turvaamisen kannalta tätä mahdollisuutta niin merkittävänä, että nopeat toimenpiteet ovat sen mielestä tarpeen.

Valiokunta edellyttää, että kertausharjoitusten vuorokausikiintiöistä joukko-osastotasolla luovutaan jo vuonna 1995, samalla kun päätöksentekoa määrärahojen käytöstä yleisemminkin viedään joukko-osastotasolle.

Momenttidonnanaisuuksien karsintaa tulee jatkaa, samoin budjetoituvastuun tuomista lähemmäksi käyttäjää. Tällä hetkellä määrärahojen käytölle on joukko-osastotasolla asetettu rajoituksia, jotka estävät mm. järkevän työllistämisen. Eri tahojen toiminta ei aina ole koordinoitua ja jatkuva epätietoisuus muiden tahojen budjetoituisuunnitelmista jarruttaa määrärahojen optimaalista käyttöä. Valiokunnan mielestä koordinoimattomuuteen ei erityisesti säästötoimien aikana ole varaa.

Vuoden 1993 syksyllä antamassaan lausunnossa valiokunta edellytti, että säästöpäätökset perustuvat jatkossa riittäviin kokonaisselvityksiin ja laskelmiin päätösten kokonaistaloudellisista vaikutuksista. Tällaisia laskelmia ei valiokunnan tietämän mukaan ole vielä kukaan tehnyt. Laskelmat osoittaisivat todennäköisesti, etteivät esimerkiksi henkilöstön irtisanomiset voi olla pääasiallinen säästämisen muoto irtisanottujen siirtyessä suoraan työttömyyskortistoon, jolloin todellinen säästö jää pieneksi.

Edellä valiokunta on useissa kohdin käyttänyt vertailuajankohtana vuotta 1992. Erityisen merkittävästi vertailuvuodesta ovat laskeneet puolustusvoimien rakennusmäärärahat, jo pelkästään puolustushallinnon pääluokassa 330 milj. mk:sta 134 miljoonaan markkaan vuonna 1995. Työllisyysmäärärahoja tarkoitukseen ohjattiin parhaimmillaan yli 100 milj. mk/v, ensi vuonna näitä lieene odotettavissa vain noin 30 milj. mk. Puolustusvoimien kiinteistöjen kunto heikkenee

kuitenkin jatkuvasti. Kuten valiokunta jo viime vuonna totesi, osa ajatelluista rakennusmäärärahojen säästöistä tulee maksettavaksi myöhemmin lisääntyvinä rakennusten korjaus- ja ylläpitokustannuksina. Kyse on tältäkin osin hyvin lyhytnäköisestä säästämisestä. Valiokunta korostaa myös eri hallinnonalojen, mm. puolustushallinnon, työvoimahallinnon ja oikeusministeriön yhteistyötä määrärahojen käyttämisessä mahdollisimman tarkoituksenmukaisella tavalla.

Valiokunta kiinnittää toistamiseen huomiota myös puolustusvoimien hankintoihin kotimaasta. Maavoimien materiaalihankintojen lähes täydellinen päättymisen merkitsee työttömyyttä kotimaaisessa puolustusmateriaaliteollisuudessa. Valiokunta pitää hyvänä, että Venäjältä tehtäviä hankintoja varten myönnetystä tilausvaltuudesta käytetään myös vuonna 1995 tietty osa, valiokunnan saaman selvityksen mukaan noin 411 milj. mk, hankintoihin kotimaasta. Ilman vientiä ulkomaille uhkaa kuitenkin esimerkiksi kotimaaisessa lentokoneiteollisuudessa tulla ylitsekäymättömiä vaikeuksia.

Puolustusvaliokunta ymmärtää, ettei valtiontalouden tila vielä vuonna 1995 anna mahdollisuuksia puolustusmäärärahojen merkittävään kasvattamiseen hallituksen esittämästä. Mahdollinen liikkumavara budjetin sisällä tulee käyttää ennen muuta varusmiesten taloudellisen aseman parantamiseen. Valiokunta viittaa tältä osin varusmiespalvelun ja siviilipalvelun eroja ja eri-arvoisuuksia käsitelleeseen, työministeriölle ja puolustusministeriölle kuluvan vuoden touko-kuussa antamaansa lausuntoon. Valiokunta totesi, että aseellista palvelusta suorittavien ja siviilipalvelusmiesten yhdenvertaisuus edellyttää varusmiesten taloudellisten etuuksien yhdenmukaistamista siviilipalvelusta suorittavien tasolle.

Edellä esitetyn perusteella puolustusvaliokunta esittää kunnioittavasti,

että valtiovarainvaliokunta laatiessaan mietintöään ottaisi huomioon, mitä tässä lausunnossa on esitetty.

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa puheenjohtaja Lamminen, varapuheenjohtaja Laakso, jäsenet von Bell, Kasurinen, Korva, Laitinen (osittain), Laivo-

ranta, Lindqvist, A. Ojala, Pura, Pykäläinen, Seivästö, Westerlund ja Vihriälä sekä varajäsen Röntynen.

Eriävä mielipide

Säästöpäätösten seurauksilla on tarpeetonta spekuloida vain oletustasolla. Siksi mielestäni kappale ”Vuoden 1993 syksyllä antamassaan lausunnossa valiokunta edellytti, että säästöpäätökset perustuvat jatkossa...” pitäisi kuulua seuraavasti:

”Vuoden 1993 syksyllä antamassaan lausunnossa valiokunta edellytti, että säästöpäätökset perustuvat jatkossa riittäviin kokonaisselvityksiin ja laskelmiin päätösten kokonaistaloudellisista vaikutuksista. Tällaisia laskelmia ei valiokunnan tietämän mukaan ole vieläakaan tehty.

Valiokunta edellyttää, että säästöjen kokonaistaloudelliset vaikutusselvitykset tehdään välittömästi.”

Mielestäni puolustusvaliokunnan tehtävänä

on tarkastella puolustusvoimia ja niihin liittyviä asioita laajakatseisesti ja ennakkoluulottomasti kunnioittaen yksilöiden vakaumusta. Mielestäni lausunto ei kaikilta osin ole asenteeton. En voi hyväksyä kappaletta, joka alkaa ”Puolustusvaliokunta ymmärtää, ettei valtiontalouden tila vielä vuonna 1995 anna mahdollisuuksia...”

Em. kappaleen pitäisi kuulua:

”Mahdollinen liikkumavara budjetin sisällä on käytettävä ennen muuta varusmiesten taloudellisen aseman parantamiseen. Valiokunta toteasi jo viime keväänä, että aseellista palvelusta suorittavien ja siviilipalvelusta suorittavien yhdenvertaisuus edellyttää varusmiesten taloudellisten etuuksien yhdenmukaistamista siviilipalvelusmiesten etuuksien tasolle.”

Helsingissä 13 päivänä lokakuuta 1994

Tuija Maaret Pykäläinen

